

DELAVSKA

PRAVICA

Glasilo krščanskega delovnega ljudstva

Izhaja vsak četrtek pop.; v sluca u praznika dan popre) — Uredništvo: Ljubljana, Miklošičeva c. — Nefrankirana pisma se ne sprejemajo

Posamezna številka Din 150 — Cena: za 1 mesec Din 5.—, za četri leta Din 15.—, za pol leta Din 30.—; za inozemstvo Din 7.— (mesečno) — Oglas: po dogovoru

Oglas, reklamacije in naročnina na upravo Miklošičeva cesta (palaca Delavske zbornice) I. nadstropje — Jugoslovanska s rokovna zveza

Naš konzum.

V nedeljo 1. decembra se bo vršil v Ljubljani redni občni zbor I. del. kons. društva. Ker je ta delavska gospodarska ustanova zelo važen činitelj v organizaciji kršč. socialističnega delavstva, je prav, ako pri tej priliki podčrtamo par važnih misli.

Ko je pred leti začel organizirati delavstvo naš oče dr. Krek je bila ena njegovih prvih misli, da delavstvo ustanovi svoja lastna konsumna društva. Brez dvoma ni bila njegova misel samo ta, da dobivajo člani blago cenejše in boljše kakor v zasebni trgovini, ampak da delavstvo začne misliti, na svojo skupno gospodarsko moč, na organizacijo svojih lastnih gospodarskih sil. Delavska konsumna društva naj bi bila po dr. Krekovi zamisli ustanove, kjer se delavec čuti, kakor doma. Čutiti mora, da je to nekaj njegovega, kar je samo zanj, kjer ima on svoje zavetišče, svojo trdno postojanko.

Nekateri tožijo, da kaže delavstvo premalo zanimanja za svojo organizacijo, bodisi strokovno kot kulturno, zlasti pa za gospodarsko. Res je, da je tudi med delavstvom mnogo sebičnega, da je le preveč takih, ki iščejo pri vsaki stvari svoj lasten jaz in osebni dobiček. Za skupnost, za dobrobit svojih tovarišev, sotrpinov, pa se ne brigajo, ali pa jih prav na netovariški način še celo izkoriščajo. Takih značajev je pač danes tudi med delavstvom mnogo, kar pa je čisto enostavna posledica splošne nemorale našega časa, ki se je iz meščanstva ven razpasla tudi med proletariatom.

Naša konsumna društva imajo namen, da po svoji, od ustanoviteljev začrtani poti, privajajo člane v skupnost, za okrepitev delavske zavesti in kažejo cilj: popolna osamosvojitve od kapitalizma tudi v gospodarskem pogledu, ven iz verig suženjstva.

Zato mora biti naše delavstvo kompaktno v konsumnih društvih. Pa ne samo biti vpisan, ampak mora biti pravi živ član, to se pravi, ne samo da kupujemo potrebščine v konsumu, ampak da tudi sodelujemo na ta način, da skušamo pri svojih tovariših delavcih vzbuditi zanimanje zanj. Več kot bo pravih živih članov, več bo tudi duha skupnosti in vsled tega tudi več vere v našo lastno moč.

Druga misel, katera mora voditi naše zadrage sploh in s tem tudi konsumna društva, je ta, da svoje člane vzgajajo. Mnogi starejši člani opravičeno pravijo, da naš delavski konsum ni več to, kar je bil, da je vse nekako šablonsko kramarsko in napol trgovsko in ni tistega duha skupnosti in pa ljubezni do stvari same kot do prave delavske ustanove. Dr. Krek je bil ustanovitelj našega konsumnega društva, življenje pa so mu dali delavci Gostinčar, Ziller, Jakopič, rajni Bahar in drugi. Brez dvoma, da so se godile tudi napake, kje se pa ne gode? A, dr. Krek je znal učiti. In je učil tako, kot je bilo v tistem času prav. Ali ne bi danes tudi konsumarjem mnogo drugače govoril?

Tudi danes je treba tesnejšega stika članov delavcev s konsumom, ne samo v prodajalnah, ampak tudi sicer. Treba bi bilo vpeljati nekatere zadržane večere, h katerim bi imeli dostop vsi člani in na katerih bi se razpravljalo aktualne stvari. Kajti niso člani radi konsuma, ampak konsum radi članov. Pristop pa naj bi imeli morda tudi nečlani, zlasti mlajši delavski fantje in dekleta, ki se bodo seznanili z delavskim združništvom. Treba je tudi naravnost potom časopisja govoriti s člani o združništvu in o čisto specialnih članskih zadevah. »Delavska Pravica« je in bo imela tem oziru ved-

no odprte svoje stolpce. Tako se bo našlo mnogo potov, kateri pa bodo morali vsi voditi k vrhovnemu cilju: k osvoboditvi vsega delavstva.

Sodelovati pa mora tudi na tem polju matica kršč. soc. organizacij naša »Jugoslovanska strokovna zveza«. Kjerkoli ima

JSZ svoje organizacije, je treba delati tudi na to, da tam dobi tudi konsumno društvo svojo postojanko. Roko v roki morajo delavska strokovna, kulturna in gospodarska organizacija krepiti in utrjevati delavske postojanke.

Jože Rutar.

Izseljeništvu in kmetsko delavstvo.

Peter Rozman.

Pri nas obstoji prepričanje, da je kmet steber vsega našega gospodarstva. Kdor pozna v podrobnostih naše razmere ter jih tudi vsestransko objektivno presoja, ne bo sicer nikoli zanikal kmetsktvu te njegove vrednote, primoran bo pa vendar priznati, da je delavstvo in to baš kmetsko, tisti podstavek, na katerem stoji ta kmetski steber. Razne gospodarske in socialne teorije, ki so se v zadnjih letih pri nas pojavile, istovetijo kmetskega delavca s kmetom, kar pa je prav le teoretično. V praktičnem življenju pa ta istovetnost nikjer ne obstoji. Prav radi tega še sploh pri nas ne poznamo razmer kmetskega delavstva, ampak le splošno samo takozvano »kmetsko vprašanje«. Sedaj ko se mnogo razpravlja o izseljeništvu, je čutiti, kakor bi to bila eminentna zadeva samo kmeta, kmetskega delavca pa, kot bi ga ne bilo prav nikjer, čeravno je glavni izvir tolikšnega izseljevanja, ravno v masah tega delavstva.

Kmetski delavec je pri nas se robot in suženj. Sem spadajo za naše kraje in razmere tudi viničarji, kateri so poseben del kmetskega delavstva, namenjeni v glavnem le obdelovanju vinogradov. Kako živi pri nas to delavstvo, je v resnici včasih skoraj neverjetno. Da bi namreč še dvajsetega stoletja to bilo mogoče in celo v družbi, ki se smatra, da je krščanska. Naj navedem sledeče resnične podatke: Pri težkem delu, od jutra do večera, pri kmetu ali vinogradniku (v mariberski okolici St. Peter, Jarenina, Sv. Marjeta itd.), kjer je mnogo obsežnih kmetij, veleposestev in vinogradov, zasluži delavec dva do tri dinarje dnevno. Le v najboljšem slučaju pet dinarjev. Čeprav dobi ta delavec, še tu pa tam hrano zraven, pa si predstavljajmo: mož in žena delata cel dan in oba skupno ne zaslužita v najboljšem slučaju niti deset dinarjev. Zvečer pa izroči kmet — taka je še navada — namesto že itak tako male plače, vsakemu delavcu kos pločevine; »pleh«, s katerim si delavec ne more nič kupiti, in mora čakati prav do konca leta, da se izvrši račun. Tako delavec prvič že premalo zasluži, drugič pa še tega zaslužka ne dobi takoj. To je nekako tako, kot so nam dajali Italijani v vojnem ujetništvu na Asinari takozvani »Lagergeld«, da ne bi kaj prihranil in pobegnul čez mejo.

Na Dravskem in Murškem polju je običaj, da kmetski delavec z delom odsluži najemnino za stanovanje. Poznam družino kmetskega delavca, katera je bila zavezana pri vsakem nujnem delu biti svojemu gospodarju z vsemi tremi delovnimi močmi na razpolago in sicer za samo stanovanje. Tako nujno delo pa je imel dotični kmet celo leto in tako je družina celo leto delala za samo stanovanje. Ko je nastopila zima, pa jih ni več potreboval, ker kolone in drugo je spravil kmet lahko sam. Ne trdim, da se

tako godi vsemu kmetskemu delavstvu. Nekaterim gre boljše, drugim pa še slabše. Tudi ne razpravljam, zakaj se postopa s tem delavstvom tako, ampak na podlagi teh dveh resničnih primerov, kakršnih je po Slovenskih in haloških goricah vse polno, hočem samo ugotoviti, da je splošno položaj kmetskega delavstva skrajno obupen. Kako naj se preživlja taka družina pri dnevnih plačih enega dinarja? Sinovi kmeta gredo delat v mesto za 4—5 Din na uro, doma na posestvu pa se priganja viničar za par dinarjev dnevno. Samo vsled obupnih razmer beži vse delavstvo z dežele v mesta in industrije, čeprav nima tudi najboljši plače vsled prevelike konkurence delovnih moči. Vendar pa živi napram preje naravnost sijajno in je še zavarovan zraven. S tem je na eni strani prizadeto najbolj občutno poklicno industrijsko delavstvo, na drugi strani pa kmetsktvu primanjkuje delovnih moči. Prvi se mora izseljevati, da si dobi primeren zaslužek, drugi pa propada in je tako gospodarska škoda neizmerna. Pred kratkim mi je dejal starejši in razumen viničar to-le: »Viničarska mati je na smrtni postelji!« Vprašal sem ga, kaj s tem misli, nakar mi je žalostno dejal: »Vse, kar mlajšega doraste, gre! Vsak, ki je količkaj nadarjen in sposoben, da viničarstvu slovo.« Tem besedam je samo pritriliti. Saj tudi vidimo, kako se vedno viničarji selijo iz kraja v kraj, prepričan pa sem, ako bi to ljudstvo imelo dovolj sredstev, bi se pretěžna večina izselila takoj! Vrnili se gotovo nikdar ne bi!

Ako se v resnici hoče preprečiti preveliko izseljevanje, se mora začeti reševati tudi vprašanje kmetskega delavstva. S tem bi bilo začetno delo prav pri korenini. Kakor imajo viničarji za ureditev službenega razmerja napram vinogradniku svoj zakoniti viničarski red, tako naj bi tudi za kmetsko delavstvo obstojal nek zaščitni zakon, s katerim bi se naj uredile plače in vobče vsi delovni pogoji, izvedlo naj bi se celotno socialno zavarovanje. S pametno agrarno reformo bi se naj omogočilo viničarjem in kmetskim delavcem priti do lastne zemlje. Delavstvo samo, to je vsi kmetarji, najemniki in kmetski delavci pa bi se naj združili v enotno močno strokovno organizacijo, po kateri naj bi se to delavstvo dvigalo gospodarsko, kakor tudi kulturno, ter bi si tako samo zahtevalo priložnosti povsod svoj vpliv in dostojno eksistenco na domači grudi. Tako bi bil preveliki naval z dežele v mesta ustavljen, brezposelnost in delovna konkurenca omejena, industrijski delavec bi prišel do boljšega zaslužka, kmet bi pa svojo kmetijo intenzivnejše obdeloval, ker mu ne bi manjkalo dobrih delavcev. Še mnogo bi se dalo zapisati, a če bi vsaj to postalo kri in meso, bi bilo odpomagano.

položaja na licu mesta, ugotoviti, da Vam časopisje pripisuje namere in dejanja, ki ne odgovarjajo resnici. Vi veste, kako je tudi v inozemstvu razširjeno prepričanje, da ste Vi glavni krivec grozečega fašističnega prevrata v Avstriji. Tako pa sem se moral žal sam prepričati o tem, da dejanska odgovornost za vse dogodke po 15. juliju 1927, ki tarejo Avstrijo in je radi njih nje bodočnost temna, pade na Vas kot politika in katoliškega duhovnika.

Ko ste v usodni uri julijskih dni leta 1927. vrgli geslo: »Neusmiljen boj!«, ste Vašo državo speljali na pot, ki vodi v fašizem pa magari za ceno novih krvoprelitij. In uvedli ste metode, ki so mi kot Italijanu dobro znane, saj sem jih spoznal v svoji domovini.

Vaša javna propaganda se je omejevala samo na kritiko parlamentarnega režima isto časo pa ste podpirali in oboroževali Heimwehr.

Kot skrit nasprotnik Streeruwitzove vlade, ki je hotela upostaviti redno poslovanje parlamenta in demokracijo, ste skupno z Schoberjem izdelali tako zvano ustavno reformo in skušali izrabiti ugoden trenutek, da tudi katoliško kmetsko organizacijo priključite Heimwehru.

Vaša avtoriteta pa to pot ni več zadoštovala, da porazi neodločnost v krščansko soc. stranki. Katoliški kmetje že začnajo odpovedovati pokorščino fašizmom, kar je tudi odločilno za zadržanje Kunschaka in drugih kršč. socialnih politikov. Na drugi strani pa avstromarxisti menda niso tako bojzljivi, da bi pristali na reformo, ki ne pomeni samo začetka fašističnega režima, ampak že kar popoln fašizem. »Reforma« se bo tedaj izvedla s silo. In Vi pripravljate državni udar in pozivate nanj, medtem ko v raznih člankih poveličujete to »reformo« kot »brezpogojno nujnost za državo«.

In ako bo ta državni udar naletel na zakonit in pravičen odpor delavskih in kmečkih mas, tedaj boste stali na strani vlade ki bo kakor 15. julija 1927 »brez usmiljenja« vse pomandrala. O tem dosedaj nisem vedel, ker sem verjel govoricam, da se boste umaknili v bolj krščansko in duhovniku bolj primerno življenje.

Vaše delovanje me je globoko potrla. Vedno in vedno mislim namreč na italijanske kmete, s katerimi sem se skupaj boril proti fašizmu, ki nas je prevladoval le z najbrutalnejšo silo. Mišliti moram pri tem na občirne sezname naših protifašističnih mučenicov, med katerimi so poleg komunistov, socialistov in demokratov tudi imena katoliških duhovnikov...

Danes mi morete ugovarjati, da imate neposredne zveze z režimom, ki zatira mojo domovino, toda spričo Vašega mišljenja in dejanj stojite v isti vrsti kot fašizem. Poseben režim hočete uveljaviti tudi v Avstriji, da rešite — kakor pravite — deželo nevarnosti revolucije in se ne zavedate, da že samo s tem služite italijanskemu fašizmu in njegovim gorja polnim ekspanzijskim stremljenjem. Tako nameravate Vaši državi ustvariti nove zveze v mednarodnem svetu — podpirate pa s tem samo imperialistična stremljenja črnosrajčnikov, stremljenja, ki nas groze pahniti v novo vojno. Taka je odgovornost, ki ste jo vzeli nase pred zgodovino.

Za praznovanje nedelje. V znanem velikem angleškem industrijskem mestu Manchesteru so napravili veliko ljudsko glasovanje za ali proti temu, da bi se smele ob nedeljah vršiti kinopredstave, razne veselice in podobne prireditve. Glasovanje je prineslo presenetljiv rezultat: 30.000 glasov je bilo za, proti pa 235.271 glasov.

Odprto pismo dr. Seiplu.

Dr. Miglioli, dolgoletni voditelj bivše italijanske ljudske stranke (popolarov), ki živi sedaj v pregnanstvu, je napisal pred nedavnim odprto pismo na dr. Seipla. Pismo je bilo priobčeno v mnogih evropskih časopisih. V pismu ugotavlja dejstvo, da je moral dr. Seipel po poro-

čilih dona Luigia Sturza svoječasno resnično na povelje iz Vatikana izstopiti iz vlade.

Dr. Miglioli piše dalje:

»Zelo bi bil vesel, ko bi mogel ob priliki mojega zadnjega obiska na Dunaju, kamor me je gnala želja po spoznanju

Jugoslovanska strokovna zveza.

Viničarji.

NAŠE GLASILO.

Casopis je danes največja svetovna sila, katere za doseg svojih ciljev tira pred seboj ne le posameznika in posameznih razredov, ampak vse narode sveta. Casopis velja v gotovem oziru, kot najvažnejše vzgojno sredstvo najširših ljudskih mas. Kakršno časopisje je med ljudstvom najbolj razširjeno, taka je njegova kultura. Največja važnost je torej danes za onega, kateri hoče imeti moč, da ima tudi močno časopisje. Za delavstvo sploh je prva potreba, da ima poleg strumne strokovne organizacije tudi dobro razvito svoje časopisje. Le to mu more najuspešnejše služiti v borbi za njegovo vsestransko neodvisnost in v obrambi proti kapitalizmu. Tako časopisje »razredno delavskega duha«, je edino zmožno voditi delavske množice k gmotnim in moralnim uspehom, jih dvigati duševno, jih tolažiti in ščititi v vseh težavah črnih dni ter jim dajati prepotrebne pobude za vztrajnost in discipliniranost.

Za nas viničarje velja »Delavska Pravica« kot prvi in najboljši časopis. Saj smo doživeli, da je tedaj, ko je šlo za naše zakonite pravice viničarskega reda, odreklo pomoč, tudi vse ono časopisje, katero se pri vsaki priliki, ravno viničarjem najbolj ponuja. Odreklo se zagovarjati viničarje iz strahu pred nekaj vinogradniškimi in veleposestniškimi mogotci, katerim je beda in izkoriščanje viničarskega ljudstva kosmat profit. »Delavska Pravica« je vsikdar z uspehom dvignila svoj glas za pravice viničarjev. Zato moremo vsled priznanih dejstev samo trditi, da je »Delavska Pravica« edini in prvi naš viničarski časopis in nobeden drugi. Zato mora v vsako viničarsko družino, v vsako trgovino, kamor zanašamo svoje denarce in povsod med naše prijatelje viničarskega stanu.

»Delavska Pravica« je danes tudi najcenejši časopis, kar gotovo vsak najprej računa. Viničarji, katerih družine so včlanjene v »Strokovni zvezi viničarjev« in redno plačujejo članarino, velja od 1. januarja 1930 »Delavska Pravica« le 24 Din in bode prihajala vsak teden skozi celo leto. Kdor bi ne zmozel 24 Din obenem, lahko to plača na dva obroka. Zatorej naročimo najprej svoj časopis, potem šele druge, če imamo sredstva zato. Le ako bo med nami močno razširjen naš stanovski časopis, tedaj se bo zavest in izobrazba našega ljudstva stopnjema dvigala in tako bomo prihajali vedno bliže cilju, katerega zasledujemo po naši »Strokovni zvezi viničarjev«. Sedaj je prilika, da pokažimo vsi viničarji, koliko se tega zavedamo in koliko smo z lastnimi močmi zmožni razširiti svoj časopis, vsaj pri svojih ljudeh. Ne samo po številčni moči članov organizacije, ampak po moči našega lastnega časopisja

se bodedo uveljavili. V tem smo si vsi zavedni tovariši pokretali tako na jasnem, da je vsako nadaljnje razpravljanje o tem odveč. Besede naj postanejo dejanje in delo je končano. Zato vsi tisti, kateri se boste odzvali svoji dolžnosti kot delavci in katoličani, ko boste agitirali za naš krščanski delavski časopis, bodite pozdravljeni in spremljani z blagoslovom božjim, ker je »Delavska Pravica« največji nasprotnik vsega kapitalističnega in brezverskega časopisja. Živel ta edini krščanski delavski časopis med viničarji!

Zverinsko postopanje z viničarji. V Litmerku pri Ormožu se je 14. t. m. odigrala zelo tragična igra v pisarni Bombelesovega šafarja, kateri je izvajal nezasišlan teror nad podrejenima viničarjema Alojzijem Grašičem in njegovo hčerko Marijo in Francem Ribičem in njegovo rejenko Milko. Na šafarjevo povelje so morali v pisarno, katero je, ko so bili vsi notri, zaklenil in ključ vtaknil v žep. Med najgršim preklinjanjem in divjanjem je pripravil na mizo nože, nabasal si je karabinko in grozil, da bo vse postrelil. Milki je vrget v obraz zlomljen cilindar svetiljke, da se je dekletu takoj položila kri po licu. Največje poškodbe pa je prizadejal Grašičevi hčeri s sunki in brcami v prsa, da je morala iskati zdravniške pomoči takoj drugi dan. Značilno je dejstvo, da je morala Grašičeva hči trikrat na koljenih klečati pred naperjeno karabinko in za šafarjem izgovarjati neke besede, katere ji je narekoval. Vsi so bili v smrtnem strahu trdno prepričani, da jim bide zadnja ura. Tako je šestdesetletni Ribič na koljenih prosil, da jim prizanese in jih vendar izpusti na svaobodo, kar pa ni niti najmanj omehalo šafarja. V takem položaju so se nahajali viničarji zvečer od pol petih do pol ene ure ponoči. Tedaj jih je izpustil in spremil še z nabito karabinko skozi vrata. Takoj ko je prišla vest o tem, do načelstva S. Z. V. so se stirili vsi potrebni koraki na merodajne oblasti z zahtevo, da iste takoj ukrenejo vse potrebno za varnost osebne svobode prizadetih viničarjev. Takoj se je tudi vložil predlog viničarske komisije pri županstvu občine Litmerk, po kateri zahteva že Alojz Grašič takojšnjo odselitev vsled krivde gospodarja (šafar je isto) ter mu sedaj pripada izplačilo vseh selitvenih stroškov, vrednost žetve, odnosno deputata v zrnuj čez zimskie mesece in vse ostalo, kakor so neizplačana nagrada in delavske mezde. Dotični šafar se piše Jakob Kumerr. Je sicer domačin, a vendar znan kot najhujši nasprotnik »Strokovne zveze viničarjev« in je že večkrat dejanski napadal in pretepal podrejene mu viničarje. To pot pa bo slabo odrezal in si bo za dolgo zapomnil, kaj je bila komedija z viničarji z dne 14. oktobra 1929. To je

zverinstvo, ki ga morajo oblasti prav eksemplarično kaznovati!

Iz centrale. Vsem skupinam smo poslali okrožnice z naročilom, da pobirajo pri članih naročnino za tedensko »Delavsko Pravico«. To naročnino naj še ta mesec zaupniki izročijo blagajniku skupine, da more ta pravočasno odposlati naslove in denar. Kdor bi ne mogel plačati enkratno 24 Din, za letoletno naročnino, ta naj plača vsaj polletno, to je 12 Din. Ostalo bo treba plačati prihodnje leto junija. Uspehe skupin in agilnih tovarišev bomo priobčevali v »Delavski Pravici«. Vsak viničar ima pravico v slučaju boleznih do ubožnega lista, katerega more zahtevati in dobiti pri županstvu občine, v kateri stanuje. Tega se naj člani poslužujejo, da je podpora, katere gre vsakemu iz našega podpornega sklada v resnici podpora bolniku, ne pa za stroške zdravnika. O tem smo poslali posebne okrožnice skupinam, katere naj se članom raztolmačijo in naj se po tem vedno ravnaajo. — Načelstvo.

Jeruzalem. Viničarji g. Franca Zavrtnika, kateri ima tukaj vinograd so zahtevali viničarske komisije, ker jim gospodar ni hotel prav v ničem priznati pravic viničarskega reda. Tako ni pristal na pismene pogodbe, še manj pa na izplačilo nagrade. Dne 17. t. m. se je vršila tozadevna komisija pri občinskem uradu v Hermancih. Dosegel se je sporazum med viničarji in gospodarjem, kateri je takoj priznal in v dolg uračunal vsakemu po 200 Din nagrade, pismene pogodbe pa se zavezal viničarjem v smislu določb viničarskega reda izvršiti do 1. decembra najkasneje.

Gornja Radgona. Dne 17. t. m. sta obhajala zakonca Weis, viničarja v Zbi-govcih, zlato poroko. Želimo jubilentoma še mnogo srečnih dni ob večerni zarji življenja.

Celje. »Povsod Boga« je klic katoliške himne. Tedaj spada Bog in njegova postava tudi v vinograd, kar pa ne moremo trditi, da bi se res izvajalo, ampak reči moramo, da so vinogradniki tako zvali katoliški in nekatoliški odločno izravnili Boga iz svoje srede.

Velikokrat se čuje in čita: »Bog je ljubezen«; tudi katekizem pravi, da sta dve zapovedi krščanske ljubezni: Ljubi Boga zavoljo njega samega nad vse, sebe in bližnjega pa zavoljo Boga. Izrečno in določno je povedano ravno tam, da je naš bližnji vsak človek, tudi tisti, ki je socialno šibkejši. Kako pa je v resnici? Opazoval sem razmerje med vinogradniki in viničarji pri Ljutomeru, pri Radgoni, pri Ormožu, pri Mariboru, pri Celju. Povsod enako: viničarskega človeka ne marajo v nobeno družbo, mu odrekajo vsake človeške pravice. Bil sem priča, da je gospodar blazno ljubil svojega konja, psa, mačka, goved, skrbel za vso nežnostjo da živalim ni ničesar manjkalo, viničarja pa je zatiral, ga silil z neprimernim delom, plačeval mu 10-urno delo s 3, 5, 6 Din. Posebno Maribor!

Tam o kakih krščanski ljubezni ni sledu! Imamo tam mnogo ljudi, ki se prišteva-jo kristjancem a nobeden niti z mezinem ne gane, kaj še, da bi nastopil kako drugače zoper to, da bi se 10 urno težko delo ne plačevalo z borimi tremi do šestimi dinarji. To ni več človeško, kaj še krščansko? Poganski Rimljani so bili boljši za svoje sužnje, so jim vsaj dali jesti, čeprav le zato, ker drugače niso bili v stanu delati, a današnji vinogradniki zahtevajo delo od svojih viničarjev brez hrane in obleke.

Papirničarji

Vevče. Papirniško organizirano delavstvo v Vevčah se na tem mestu zahvaljuje podjetju, oziroma tistim gospodom, ki so tako vestno in pravično razdelili stanovanja svojim uslužbencem.

Razdeljevalo se je tako, da marsikdo, ki je že pred leti prosil in prosil, še danes ni upoštevan, dočim je dobil protežiranec, ki je komaj par mesecev v tovarni zaposlen ter brez vsake strokovne prakse, kar 2 sobno stanovanje za svojo 3 člansko družino.

Druge delavske veččlanske družine so stlačene v enosobna stanovanja in vdove in vpokojenke mečejo brez ozira na njihovo bedo na cesto ali pa jih tlačijo po več skupaj v eno majhno stanovanje! To smatramo za vnebovpiljoč greh! Tako more ravnati samo človek, ki ne vidi in noče videti potrebe in bede svojega sočloveka.

Vodstvo tovarne se je po našem mnenju prepozno spomnilo, da manjka stanovanj. Smatramo, da so se gospodje spomnili malo preuranili s tistim vrtom, ki so ga uredili s težkimi denarji. Iz tistih tisočakov bi se dalo narediti najmanj 5 družinskih stanovanj. Seveda je vrt prvi in ne delavska stanovanja. Kajti, kako bi izgledalo, ko bi gosposki otroci zašli pri igrah med delavsko svojat in se nalezli proletarske kuge. To se mora vsekakor od kraja preprečiti.

Ugotavljamo, da se tovarniško vodstvo preslabo zaveda svojih dolžnosti, ki jih ima napram delavstvu v pogledu stanovanj. Danes vlada v Vevčah razmeroma huda stanovanjska mizerija. To baš iz razloga, ker tovarna, oziroma gospodje v vodstvu nimajo niti toliko socialnega čuta, da bi nudili delavcu, ki jim gara v tovarni, tudi vsaj skromno stanovanje. Ako druga podjetja s Trboveljsko premogokopno družbo na čelu skoraj tekmujejo pri gradnji delavskih stanovanj, smatramo, da bi se tudi naši gospodje že enkrat lahko zganili. — Vevčani.

Rudarji

Članom »Strokovne skupine rudarjev Hudajama« naznanjamo, da 1. decembra ne bo članskega sestanka zaradi proslave sv. Barbare. Sestanek pa bo v nedeljo 15. decembra ob 8. dopoldne v posojilniški hiši, nad »Nabavno zadrugo« v Laškem.

Atom:

Ljubezen in zakoni.

(Delavska okrožnica Leona XIII.)

45. Vendar ne smemo misliti, da je vsa skrb Cerkve tako usmerjena v vzgojo duš, da bi zanemarjala ono, kar spada k umrljivemu in zemeljskemu življenju.

46. Posebej glede proletarcev hoče in si prizadeva, da se rešijo iz svojega prebednega stanja in dosežejo boljše razmere. In ne malo k temu pripomore prav s tem, da ljudi kliče in vzgaja h kreposti. Krščansko življenje namreč, kjer se ga ncmajno drže, samo od sebe rodi v marsikaterem oziru uspehanje v zunanjih zadevah, ker ono spriznazuje z Bogom, ki je začetek in vir vseh dobrin, in kroti dvojno kugo življenja, ki delata le prepogosto celo v bogastvu človeka nesrečnega, namreč preveliko poželenje po bogastvu in pohlep po nastadah. (1. Tim. 6, 10.) Zadovoljni naposed s poštenim kulturnim (človeka vrednim) življenjem z varčnostjo izpopolnijo dohodke, oddaljeni od napak, ki izčrpajo ne samo majhne dohodke, ampak tudi največje bogastvo ter uničijo odlična premoženja. Toda poleg tega (cerkev) primerno skrbi za dobrobit proletarcev s tem, da ustanavlja in goji ustanove, o katerih misli, da bi mogle voditi k olajšanju njihove bede. Da celo tako se je vedno odlikovala v tej vrsti dobrodelnosti, da jo s hvalo povečujejo celo nasprotniki. Tolika je bila moč medsebojne ljubezni pri najstarejših kristjanih, da so se prepogosto premožnejši oropali lastnega premoženja, da bi drugim pomagali. Zato »ga ni bilo ubogega med njimi«. (Apd. 4, 34.) Dijakom, posebej za to ustanovljenemu redu, je bilo od apostolov naloženo opravilo, da so

izorševali dolžnost osakdanje dobrodelnosti. In apostol Pavel, če tudi je bil s skrbjo za vse cerkve mnogostransko zaposlen, se ni pomišljal podati se na težavna potovanja, da bi siromašnim kristjanom osebno prinesel miloščino. Te vrste denar, ki so ga kristjani pri osakem shodu prostovoljno zbirali, imenuje Tertulijan »zaklade ljubezni«, ker so se uporabljali za preživljanje in pokopavanje ubogih, za dečke in deklice, ki so bili brez premoženja in staršev, za stare služabnike in pravtako za brodolomce. (Apol. cap. 59.)

47. Odtod je polagoma nastalo ono premoženje, ki ga je z vestno skrbjo čuvala Cerkev kot družinsko imetje potrebnih. Da, odložila je sramožljivost pri prosjačenju in celo nabirala je pomožna sredstva za ubogo ljudstvo. Skupna mati je namreč bogatih in ubogih in ko je bila povsod vzbudila izredno veliko ljubezen, je ustanovila zavode redovnih članov in koristno uredila premnoge druge stvari, s katerih pomočjo ni bilo skoro nobene vrste nadlog, ki bi pogrešala tolažbo. Dandanes sicer mnogi prihajajo, kakor so enako nekoč delali pagani, da bi cerkev dolžili tudi radi te izredne ljubezni in zdi se, da hočejo mesto nje postaviti dobrodelnost, bi bi bila urejena po javnih zakonih. Toda kako nadomestilo za krščansko ljubezen, ki se vsa žrtuje za drugih koristi, človeške znanosti ne bodo nikdar našle. Samo Cerkev ima ono moč, katere pa ni nikjer, če ne vzhaja od presvetega Srca Jezusa Kristusa, tem dalje pa blodi od Kristusa proč, kdorkoli se je oddaljil od Cerkve.

Dvojno je v človeški družbi neizogibno potrebna pravičnost in ljubezen. Vsak človek ima svoje pravice in vsak ima dolžnost spoštovati pri drugih te pravice. Socialna pravičnost je pravičnost, ki daje v družbi vsakemu svoje, posameznikom, kar gre po-

sameznikom, družbi kar gre družbi; pravičnost, ki zahteva, naj bodo razmere v družbi pravično urejene. Pravičnost urejujejo v človeški družbi zakoni. Čim pravičnejši so in čim bolj pomagajo posameznikom do njihovih pravic, tem bolj pravično je človeška družba ustanovljena po zakonih pravičnosti. Toda pravičnost sama ne zadostuje. Treba je tudi ljubezni, ki pravičnost obsega in je obenem nad pravičnostjo. Po pravičnosti je dovolj preškrbljeno, da drug drugega ne ovira, ne pa da bi drug drugega podpor ev takih stvareh, ki mu jih nihče ni dolžan po pravičnosti, lahko pa tudi, da potrebuje podpore v stvareh, ki mu jih je sicer kdo dolžan, pa jih ne da. Tedaj je treba, da kdo drugi, boljši, iz ljubezni prispe na pomoč. Tako je torej treba medsebojne ljubezni, da drug drugemu pomaga tudi takrat, ko tega ne zahteva stroga pravičnost.

Ljubezen je najboljšje jamstvo pravičnosti. Brez pravičnosti ni mogoče socialni red. A težko, da bi vladalo v družbi pravo, če bi ga bilo treba šele vselej spriti izsiliti. Kjer je ljubezen, tam je notranji nagib k pravičnosti. Če resnična ljubezen pomaga tam, kjer tega niti ne terja pravičnost, koliko bolj bo nagibala ljudi, da izpolnjujejo ukaze pravičnosti.

Ljubezen torej obsega vse to, kar obsega pravičnost, le še več. Ona pomaga tudi tedaj, kadar pravičnost odpove. Zato je nesmiselno, kdor bi skušal nadomestiti ljubezen s pravičnostjo, z zakonito dobrodelnostjo. Naj si bo ta še tako popolna, prave notranje ljubezni ne bo mogla nadomestiti. Zato je pa tudi jasno, da Cerkev s tem, da ljudi navaja h ljubezni za socialni red stori več, kakor bi mogli storiti še tako popolni in številni zakoni.

Hudajama. V zadnjih mesecih se je začel rudar v revirjih Trboveljske premogokopne družbe vsaj počasi zavedati, da si bo zamogel zboljšati svoj mizerni položaj ter si priboriti človeka dostojno življenje, edino na ta način, da se združi v strokovnih organizacijah. Pri nas v Hudijami se je organizacija znatno okrepila. Vendar smo ravno v teh mesecih mogli ugotoviti, kje je največje razpoloženje za organizacijo, kdo se najmanj zanima za njo itd.

Oni revež s skromnim zaslužkom, številno družino, ki živi samo od tega kar zasluži s svojimi žuljavimi rokami, je najprej dovzeten za strokovno organizacijo. Tudi mali posestniki, ki ne morejo živeti s tem, kar jim donša zemlja! Se oni fantje, ki so prepuščeni samim sebi, ki so ali brez staršev ali pa so bili že v zgodnji mladosti prepuščeni svoji usodi in stanovanju v samskem stanovanju ali drugje, imajo smisel za organizacijo. Najmanj se zanimajo za organizacijo oni kmetski sinovi, ki imajo hrano in stanovanje pri starših in jim ni mar, ali zaslužijo več ali manj. Nekaj bo že za alkohol, tako menijo. In vendar vemo, da se rudarski naraščaj rekrutira predvsem s kmetov, ter bodo skoro vsi ti fantje ostali rudarji, dokler ne opešajo ali jim smrt nenadoma pretrga nit življenja. Priznati moramo, da so tudi med zadnjimi častne izjeme, toda za enkrat redke. Gotovo je, da se oni z družino že danes zaveda, da mu to kar ima, ne zadostuje. Ali tudi fant se mora zavedati, da bo prišel najbrž v takšen položaj, v kakršnem so danes drugi, in se delavske razmere morajo izboljšati le stopnjema in z organizirano močjo.

Velika ovira za razširjenje organizacije so mnogokrat tudi žene rudarjev. Kako hitro začnejo računati, ter seštejejo celoletno članarino in že zopet hitro pripovedujejo, kaj vse bi se dalo za ta denar kupiti. Predvsem pa menijo, da je delavski list premalo zanimiv, pa predrag in še premajhen povrh.

Drugi listi pa, tako menijo, imajo tako luštne romane, pa pišejo, kako je ta onega ogoljufala, ter se je oni obesil itd.

Ali meniš ti žena, ki so ti tisti denarji tako zelo pri srcu, da bo mož, kadar bo mogoče vržen na cesto, poslušal tvoje romane? Ali boš imela takrat veselje, da čitaš o goljufijah, umorih itd. Ali pa bodeš mogoče rajši čitala, kako so se v Zagorju vsi rudarji postavili, kakor en mož za svoje tovariše. Ali se takrat mož-rudar ne bo obračal na strokovno organizacijo? Kdo more trditi, da njega ne bo zadela ista usoda, kakor je že mnogo drugih. Vsakemu izmed nas se lahko zgodi, da mu bo rečeno: »Odpuščen si, ne rabimo te več!« Zato, ker smo tako odvisni, je treba, da smo solidarni in se zato organiziramo. Zakaj le v slogi je moč!

Trbovlje. Strokovna skupina rudarjev je imela 24. t. m. svoj mesečni sestanek, na katerem je poročal načelstveni tajnik JSZ Pitako. Podal je iz črpnoporočilo o pogodbi med Jugoslavijo in Nemčijo radi pokojnin rudarjev in nameščencev. Sestanku je prisostvovalo lepo število članov. Člani so izpovedali, da ima podjetje Dukič vedno več zaposlenih delavcev iz Hrvatske in Prekmurja. Med temi so mnogi, ki imajo doma lepa posestva in bi si lahko omogočili eksistenco na posestvu doma. V Trbovljah pa je mnogo brezposelnih domačih delavcev, ki nimajo drugega premoženja nego svojo delovno silo. Ti delavci pa radi tega ne dobe delo, ker je konkurent tujec pripravljen delati manjari zastoj. »Samo da se radi!« Pozivljamo Borzo dela, da ne pripuščata delavcev v svoje področje, dokler jih ima še sama v izobilju na razpolago. Vsekakor se mora prvenstveno zaposlovati na področju ene borze dela odvisna in brezposelna delovna sila tega področja.

Razpravljalo se je tudi, da se čimprej izda nov rudarski zakon in zakon o bratovskih skladiščih. Prepotrebno je, da se to vprašanje vendar enkrat vsaj do neke meje za rudarje odgovarjajoče uredi. Premnogokrat je že bilo pri merodajnih čimteljih na tapetu, ni se pa še nič naredilo. Sedanje starostno zavarovanje pomeni za rudarje in plavžarje samo plačevanje. Ko pa delavec obnemore, ne dobi za današnje razmere pravzaprav nikake pokojnine. Nešteto prošenj je bilo od delavstva na vseh kompetentnih mestih že vloženo.

Rudarji.

Mestni delavci

Po 10 letih dela — na cesto.

Pri mestnem magistratu je pred desetimi leti stopila v delo delavka Bitenc Neža. Do zadnje spomladi je bila zaposlena pri mestnem cestnem nadzorstvu, kjer je ob vsakem vremenu čistila ceste in jarke in tudi opravljala razna moška dela. Bila je tudi »imenovana« stalnim mestnim delavcem. Zadnje spomlad je bila po odredbi g. župana premeščena k mestni vrtnariji, kjer pa ni dobrodošla, ker se jo je mestna vrtnarija branila iz razloga, da ima zadosti stalnih delovnih moči. Kljub temu pa je omenjena ostala do jeseni v vrtnariji. Isti dan, ko je postal gospod nadzornik mestnih vrtov žrtev umora, bi imela imenovana zapustiti delo v vrtnariji. Smrt g. nadzornika in pa intervencija organizacije je preprečila tedanji odpust. Dne 11. nov. je omenjena prosila svojega predpostavljenega, da ji dovoli prost popoldan, ker bi se rada udeležila pogreba za pokojnim ravnateljem drž. vzgojevališča g. Sadarjem. Hotela je s tem izkazati zahvalo za njegovo naklonjenost do nje-nega sina, ki se nahaja v omenjenem zavodu. G. Lap pa ji tega dovoljenja ni hotel dati iz nerazumljivih vzrokov. Bitencova pa se je pogreba kljub temu udeležila, ker je bila uverjena, da s tem mestna vrtnarija nima nikake škode, zlasti še, ker je ta dan deževalo. Ko je Bitencova naslednji dan prišla na delo, ji je g. Lap napovedal takojšnjo odpustitev iz službe.

Da omenjena brez dovoljenja ne bi smela izostati od dela, to je res. Da je pa za dovoljenje prosila in tega ni dobila, čeravno ob deževnem vremenu mestna vrtnarija lahko pogreša še več delavcev, je pa tudi res. Nismo proti temu, smo pa tembolj proti vsakemu šikaniranju delavstva. Zato upravičeno trdimo, da omenjena ni postala žrtev reda, pač pa žrtev šikaniranja. Zahtevamo, da se storjena krivica takoj popravi.

*

Prevalje. Na pobudo, katera je izšla iz vrst tukajšnjega delavstva samega, se je v nedeljo 24. nov. vršil pri nas sestanek, na katerem smo razpravljali o ustanovitvi »Pokojninsko podpornega sklada« skupine tovarniškega delavstva v Prevaljah.

Sestanek je na naše povabilo posetil tov. expoziturni tajnik iz Maribora, kateri nam je s številkami in bodrilnimi besedami predočil pomen in vrednost štedenja za posameznika kakor celoto. Njegova stvarna izvajanja podprta z dokazi, so nas navdušila, da smo sklenili s podvojenimi močmi iti na delo za uresničenje te toli potrebne zamisli. Moč celotnega delavstva bo prišla le tedaj do izraza, ako bomo tudi gospodarsko močni. Samo en »firkeljc« na mesec manj, pa bomo imeli tekem nekaj let fond, iz katerega bomo črpali podpore za težke dneve, katere si danes z ničemer ne moremo izboljšati. Naš pregovor pravi: »Kamien do kamna palača, zrno do zrna pogača.« Zato delajmo, da čimprej to uresničimo.

Sklenilo se je, da priredimo v najkrajšem času v obeh tovarnah, t. j. Korotanu in papirnici glasovanje, kdo bi se zavezal in koliko na mesec prispevati, nakar bi se s 1. jan. l. 1930 začelo s pobiranjem prispevkov.

Tovariši! Prvi korak je storjen, sedaj ne odnehati, videli bode, da bomo tekem nekaj let z zanosom gledali na delo, katerega smo začeli sicer z velikim trudom, toda vse to bo pozabljeno ob zavesti, da smo za slučaj nezgode tudi od lastne strani zavarovani. — Tajnik.

Obrtno sodišče v Ljubljani.

V neštetihih slučajih se dogaja, da delodajalci neupravičeno odtegujejo ali pridržujejo delavčeve plače ali mu na drug način prikrajšujejo njegove zakonite pravice. Delavec si v takem slučaju ne more pomagati, ker mu ni znano, kam se ima obrniti. V Ljubljani se nahaja obrtno sodišče, čigar naloga je, da izravnava take spore in poravnava storjene krivice. Obrtno sodišče uraduje v sodni palači v Ljubljani, in sicer za stranke (informacije in vlaganje tožb na zapisnik) vsak ponedeljek in petek od 11. do 13. ure v sobi št. 132. II. nadstr., desne stopnjice. Izven tega časa se sprejemajo stranke le, če gre za neodložljive zadeve. — Sodišče sprejema tudi pismene tožbe.

Novice.

Doma.

Rudarski zakon.

Ako nas ne varajo razna poročila, stojimo pred končno redakcijo rudarskega zakona. Ministrstvo za šume in rude najbrž samo želi, da bi bil čim prej pod streho ta zakon.

V ta namen so se vršile od 16. t. m. dalje razne konference. Za 19. november so bili povabljeni na razgovor zastopniki delavstva, katero so zastopali dr. Živko Topalović, Filip Uratnik in Luka Pavičević. V imenu vseh delavskih zbornic so predložili k vladnemu osnutku svoje predloge, katerim se merodajna mesta niso pokazala nasprotna.

Sicer pa tudi nimajo povoda, da bi nasprotovali. Vsi predlogi merijo namreč edino na to, da bi ustvarili mirno in vzajemno sodelovanje med delavci in podjetniki. Da se pa to doseže, je potrebno, da je delavec zakonito zavarovan pred samovoljnim izrabljanjem in odpuščanjem iz obratov. Tudi njegove že pridobljene pravice morajo biti dovolj zaščitene po zakonu.

Važen je tudi čl. 153., ki predlaga, da se ne morejo zaseči plače delavcev zaradi dolgov na alkoholnih pijačah. Tako uzakonitev bi bila zelo umestna, ker bi se na ta način zajelo silno izrabljanje delavstva potom alkohola.

Na ministrstvo za šume in rude je napravila lep utis tudi okolnost, da so prišli delavci z enotnimi predlogi, do čim ni bilo tega na strani delodajalcev. Zastopali so različna mnenja. Radi tega ni moglo sklicati ministrstvo skupne konference.

V glavnem so delodajalci proti ustanovitvi kulturno-podpornega fonda in odklanjajo vsako obliko sodelovanja z delavci in njihovimi predstavniki.

Z ozirom na to bo moralo ministrstvo samo odločiti, katero smer je treba vzeti. Zdi se, da hočejo delodajalci sploh zavleči uveljavljenje novega rudarskega zakona. Topot se bodo skoraj gotovo varali.

Ministrstvo za šume in rude pripravlja poleg rudarskega zakona še zakon o bratovskih skladiščih. Ta zakon bo uredil socialno zavarovanje rudarjev.

Telovadne organizacije. Te dni se v časopisju še bolj pa v javnosti razpravlja o vprašanju enotne državne telovadne organizacije, ki naj bi nastala iz sedanjih: Jugoslovanskega in Hrvatskega Sokola ter iz Orla. — Iz Belgrada se poroča, da pripravlja vlada za 1. december važen ukrep glede telesne vzgoje odnosno tozadevni zakon.

Jugoslavija in Bolgarija. Pretekli teden je bil izvršen na ekspresni vlak Pariz—Carigrad bombni napad v bližini jugoslovanske omejne postaje Caribrod. Eksplozirala sta dva peklenska stroja, ki sta bila nastavljena na prgo. Poškodovana sta bila jedilni in prtljažni voz; od potnikov ni bil nihče telesno prizadet, razen, da so preštali mnogo strahu, ker so bili oddani iz teme na vlak tudi strelji iz pušk. — Jugoslovanski poslanik v Sofiji je s posebnim pismom opozoril bolgarsko vlado, da so izvršili ta napad bolgarski čelasi. — Pogajanja med jugoslovansko in bolgarsko delegacijo se še vrše v Sofiji.

Novi zakoni. Kralj je podpisal 190 paragrafov obsegajoč konkurni zakon in 175 paragrafov vsebujoč zakon o prisilni poravnavi izven konkurza in zakon o uveljavljanju obeh teh zakonov. Oba zakona stopita v veljavo 1. maja 1930. — Podpisan je zakon o izpremembah zakona o občinah.

O cerkveno-političnih vprašanjih so razpravljali te dni v Belgradu jugoslovanski škofje. Sestali so se s posameznimi ministri in predsednik eksekutive zagrebški nadškof dr. Bauer je bil v avdienci pri kralju.

KID.

Dne 25. t. m. se je vršila v Ljubljani 60. redna glavna skupščina Kranjske industrijske družbe, ki je bila važna glede na znane spremembe te družbe. Skupščino je vodil podpredsednik Avgust Praprotnik, ki je sporočil delničarjem, da je italijanska skupina, ki je bila že od leta 1919. v posesti večine delnic, odprodala svoj paket, ki je prešel v last jugoslovanske skupine pod vodstvom celjskega industrijalca Avgusta Westena. V zvezi s to spremembo lastništva so demisionirali vsi člani uprave, ki so za-

stopali italijansko skupino, kar je skupščina vzela na znanje. Prav tako so odstopili tudi vsi ostali člani uprave. Zato je občni zbor izvolil v novi upravni svet: za predsednika Avgusta Westena, za podpredsednika Avgusta Praprotnika, za člane: dr. Frana Windischerja, dr. Dinke Puca, dr. Milka Brezigarja, Avgusta Pfeiferja (Celje), Hanuša Krofto, Karla Noota in Janka Jovana.

Iz letnega poročila posnemamo, da je v poslovnem letu 1928/29 dosegla produkcija martinskega jekla 47.324 ton napram 41.281 tonam v letu 1927/28 in 42.606 tonam v letu 1926/27; poleg tega pa je podjetju uspelo znatno zmanjšati zaloge. Tudi v tvornici elektrod na Dobravi se je zaposlenost v primeri s prejšnjim letom nekoliko zboljšala. Obratovanje tvornice na Bistrici v Rožu je bilo zaradi zastarelih tehničnih naprav manj ugodno. Sklep zadnje glavne skupščine, naj se za to tvornico ustanovi posebna avstrijska delniška družba, je bil iz gospodarskih razlogov razveljavljen in se bo tvornica na Bistrici še naprej vodila kot podružnica.

Spremenjena so bila tudi pravila v nekaterih točkah. Navzlic ugodnejšemu uspehu, je upravni svet predlagal dividendo v višini 7.50 Din na delnico ali 5% (lani 10%). Družba izkazuje dobiček v znesku 3.230.000 Din. Družba bo v dohodnem času investirala večje vsote, da se odstranijo vse zastarele tehnične naprave in nadomestijo z najmodernejšimi in da se doseže mehanizacija obrata. Stremljenje nove uprave gre za tem; da ekonomizira vse naprave in poveča produkcijo — obrat racionalizira.

Po svetu.

V Avstriji se vlada dr. Schoberja trudi, da doseže ustavno reformo kompromisnim putem s sporazumom socialistične opozicije. Pri tem bo vlada morala v gotovih točkah glede pravic predsednika republike in glede položaja mesta Dunaja popustiti socialističnim zahtevam. To pa ni po volji Heimwehru, ki hoče uveljaviti svojo zasnovno ustavne reforme nasilnim putem. Vedno bolj napeto postaja razmerje med neodgovornim Heimwehrom in odgovorno vlado. Heimwehr ima poleg dobro urejene bojne organizacije tudi dobre politične simpatizerje, ki so mnenja, da je ljudstvo boljše vladano z diktaturo kakor z demokracijo. Med odličnimi simpatizerji je tudi bivši zvezni kancler dr. Seipel, ki je, kakor znano, jako energičen napram socialistom in njihovim demokratičnim zahtevam.

Na Francoskem je umrl bivši ministrski predsednik Clemenceau (izgovori Klemansó), imenovan stari tiger. On je poleg nedavno umrlega maršala Focha (izg. Foša) najznamenitejša osebnost Francije izza časa svetovne vojne. Pri svojih 76. letih je 1917. prevzel v najkriticnejšem času vodstvo francoske politike in neizprosno tiral vojno do konca, ki je pomenila za Francijo rešitev in ogromno zgodovinsko zmago. Bil je za časa mirovne konference v tako zvanem svetu četvorice, ki so ga tvorili Wilson, Lloyd George (izg. Zorž), Orlando in on. Imel je odločilen vpliv v njem. — Stari tiger je umrl v 88. letu svoje življenjske dobe, potem, ko se je umaknil leta 1920. iz politike po propalu kandidaturi za predsednika republike. Svojevrsten človek je bil: energičen in fanatičen francoski rodoljub, dosleden in neizprosni v vsem svojem delu, korajžen in podjeten, neuklonljiv, borben do konca — Francoz. — Stari častitljivi državnik si sliči medseboj v gotovih lepih lastnostih, predvsem v doslednosti, ki je drugod prav zelo pogrešano.

V Nemčiji so bile prejšnji teden občinske volitve, pri katerih so znatno napredovali skrajni levčarji (komunisti) in desničarji (nacionalni socialisti). Skupina krščanskih socialistov je sicer tudi malo napredovala, toda ne tako kakor je bilo pričakovati in kakor bi ona zaslužila. Bila je pač napadena najstrašnejše predvsem s strani centruma, kar je v veliki meri povzročilo, da so se ojačili komunisti. Težko pa je tudi danes skupinam idealistov, ki nimajo denarja za širjenje propagande, brez katere ne more biti polnega uspeha. Vendar pa so se krščanski socialisti s svojimi 200.000 glasovi dobro utrdili in ukoreninili v nemškem volilstvu.

Krekova mladina.

Pokret.

Prišel bo čas, ko se ne bo človeka vprašalo, katere in kakšne organizacije je član, temveč katere ideje pripadnik je. Po sedanji dobi popolne mehaničnosti in neživljenjskosti, ki ustvarja idejno lakoto in nabavo iskanja, mora nastopiti doba notranje usmerjenosti, poglobljenja, iskanja bistva, vsebine. Zaljubljenost v organizacijo in nje forme napravlja članstvo duhovno okorno, mehkonžno, plitvo, neodločno, nesamostojno, tipajoče le po zunanjih videzih in posledicah, neaktivno.

Dandanes pa ne rabimo organizacij, temveč ljudi, takih ljudi, ki bodo razsodni, globoki, samostojni, ostri vidici sedanjosti in prihodnosti, aktivni, požrtvovalni. Takih ljudi je treba za sprehajanje krščanske družbe za nje ozdravitev in za njeno razgibanje. Zmehanizirani človek je ustvaril računsko, zgolj oblikovne odnose do Boga in sočloveka, ni več globlje, duhovne vezi med človekom in Bogom, ni več ljubezenske vezi med človekom in človekom. Cerkev je postala ljudem najpopolnejša organizacija. Kje je silna moč idealizma, ljubezni, bratstva, ki je pogoj za vršenje, žrtvovanja, aktivnost, medsebojno zvezo. Kje je stremenje za ustvaritvijo notranje boljše človeka, Bogu dopadljivega, razdrto družbo združujočega, krivico iskajočega in sovražnega?

Krekovci ne smemo prezeti te ogromne rane na telesu ljudstva in krščanstva. Pojdimo na idejni, notranji podvig slovenske proletarske mladine, stayimo ji pred oči višje smotre, ideale. Nič zato, ako so cilji visoko. Pot do njih zjekleni značaje, okrepi zmoglosti, dvigne duševnost. Le mladina je zmožna ustvariti novo rast in življenje, novo pomlad. Zato se krekovci ne zaprimo v meje organizacije, ne obdajmo se s kitajskim zidom! Usposabljammo se za svet in pojdimo v svet! Krekova mladina, ki je šola proletarske mladine, ste vi in naj se po vas, fantje in dekleta razlije v ljudstvo vesela blagovest krščanskega socializma.

Ljubljana. Vsak četrtek imamo sestanke. Čimdalje več nas je. Imamo predavanja in razgovore, debatiramo in se tako izpopolnjujemo. Tako bo naša smer čimdalje ostreje začrtana. Vabimo vse, da pridejo zraven.

Borci.

Ljubljana. 2. krdelo ima sestanke v torek, 3. krdelo pa v ponedeljek. Kdor hoče pristopiti k Borcem, se naj oglasi v Krekovi mladini, Miklošičeva cesta 22-I. (Delavska zbornica).

Tržič. Enota dobro dela. Blagajna ugodno prospeva. Pripravljajo se fantje na akademijo.

Čez hribe in doline...

Javornik-Koroška Bela. 3. novembra se je v tukajšnji frančiškanski cerkvi poročil naš tovariš Rafael Soberl z gđ. Marijo Alič. Tovariš Soberl je kot sedanji predsednik Krekove družine in tudi strokovne organizacije zelo aktivno deloval in pričakujemo, da še znanprej. Novoporočencema želimo obilo božjega blagoslova in sreče.

Radio.

Radio in delavstvo.

Izobrazbe in zabave je kot malo kdo potreben baš delavec. Izobrazba je predpogoj za uspešno njegovo življenjsko borbo. Zabave in razvedrila pa je prav tako potreben, ko prihaja domov, utrujen od enoličnega dnevnega dela. Moderni delavec ne bo hodil iskat zabave v gostilno, kjer bi v škodo svoje družine zapravil že tako pičlo odmerjeno plačo. Raje bo sedel v krogu svoje družine ob radiu. Enkratni stroški za nabavo aparata in malenkostna mesečna pristojbina 25 Din, torej niti dinar dnevno, se mu bogato povrnejo. Radio med naše delavstvo — v njegov prid in v njegov dvig!

T. R. L.

Delavske ure v radiu.

Naš radio je sicer že dolgo prirejal delavske ure, vendar te po večini niso izhajale iz delavstva in tudi med delavstvo kaj prida niso šle. Neizmerna

škoda pa bi bila, ko bi tako važna kulturna pridobitev, kot je radio, šla brez vrednosti mimo najširših plasti delavstva. Zato moramo samo pozdraviti iniciativnost Delavske zbornice v Ljubljani in njenega tajnika g. Uratnika na eni strani, ter razumevanje naše oddajne postaje na drugi strani, po katerih se v doglednem času uvede v našem radiu delavska ura, pri kateri bo sodelovalo delavstvo in ki bo namenjena potrebam delavstva. Program bo obsegal točno 1 uro na teden in bo obsegal različne točke: Kratko predavanje, deklaracije, pevske in godbene točke, prizore itd. Vodil bo vse od Delavske zbornice določen in honoriran zaupnik, ki bo s sodelovanjem delavskih kulturnih organizacij skrbel za enotnost in pestrost programov. Želeti je samo, da bi se radio res razširil med delavstvom, kjer je bil doslej le redek pojav.

T. R. L.

Borza dela.

Ljubljana. Delo je na razpolago: 6 hlapcem, 4 mizarjem, 20 čevljarjem, 30 tesarjem, 35 rudarjem, 5 krojaškim pomočnikom, 1 pleskarju, 1 mesarju, 1 zlatarskemu pomočniku, 1 urarju, 1 mojstru za izdelovanje bonbonov, 2 črkoslikarjema, 1 dežnikarju, 1 inštalaterju telefona, 1 orodniemu kovaču, 1 nožarskemu pomočniku, 4 zidarjem, 1 graverju, 1 vrtnarju, 30 zidarskim delavcem, 1 stolarju, 3 žagarjem, 1 tapetniku, 1 trgovskemu potniku, 13 vajencem. — Zenskam: 1 dežnikarici, 4 šiviljam perila, 1 pletilki, 1 sobarici, 1 likarici, 5 služkinjam, 4 vajenkam.

Maribor. Delo je na razpolago: 16 hlapcem, 7 viničarjem, 2 majarjema, 1 kravarju s sinom, 20 gozdnim delavcem, 20 rudarjem, 3 kleparjem, 2 elektricarjema, 1 električnemu inštalaterju, 1 mehaniku, 1 automehaniku, 1 kolarju, 4 mizarjem, 3 sodarjem, 1 čevlarskemu delovodju, 1 krojaškemu delovodju, 5 čevljarjem, 2 krojačema, 2 delavcema za pregledovanje jajc, 1 tapetniku, 2 slikarjema, 1 pleskarju, 1 slugi za v gostilno, 5 prirezovalcem gornjih delov čevljev, 4 pomožnim delavcem. — Vajencem: pekovski, čevlarske, kovaške, mizarske in slaščičarske obrti in trgovske stroke. — Zenskam: 6 kmeč-

kim deklam, 4 služkinjam, 3 kuharicam, 10 kuharicam, služkinjam in varuškam v Srbijo in na Hrvaško, 1 postrežnici, 1 kuharici k financarjem, 2 kuharicama k orožnikom, 2 tovarniškima delavkama, 1 vzgojiteljici, 3 šiviljam za šivati očeje, 1 trgovski vajenki, 2 šiviljskima vajenkama.

Celje. Delo je na razpolago: 3 hlapcem, 41 gozdnim delavcem, delavcem za izdelovanje dog, 1 hišniku, 4 rudarjem, 1 pečarju, 2 stavb. ključavničarjema, 2 splošnim ključavničarjema, 2 kleparjema, 1 mizarju, 4 sodarjem, 8 čevljarjem, 1 krojaču za mala dela, 1 peku, 2 raznašalcema kruha, 1 mesarju, 28 težakom, 1 strojniku, 12 vajencem. — Zenskam: 9 kmečkim deklam, 1 šivilji, 4 natakarcam, 1 računskemu natakarcu, 1 podnatakarcici, 4 služkinjam, 1 sobarici, 2 vzgojiteljicama, 1 gospodinji, 3 perfekt. kuharicam, 1 varuški.

Previdnost. A: »Kje si daješ delati obleko?«

B: »Pri tvrdki Škarjič in Cvirnič.«

A: »O jaz pa ne, ker bi se potem moral dvema upnikoma izogibati, zato mi je veliko ljubši mojster Šivanka, ki nima kompanjona.«

Gospod: »Ali ste že slišali, da je bil vaš sosed Blažon obsojen?« — Kmet: »Ne, še ne. Koliko pa je dobil?« — »Dostojno je dobil.« — »Prav mu je, še delj naj ga zapro!«

Šef: »Torej vam vaš materijelni položaj še vedno ne dovoljuje, da bi se poročili, čeravno ste že 24 let zaročeni?« — Pisar: »Tako je. Prihodnje leto obhajava jubilej srebrne zaroče.«

Dva meščana sta se podala na letovišče k nekemu znanemu posestniku na deželi. Ta jima je med drugim nekega dne preskrbel tudi puški in pse za lov. Oba »sportnika«, ki pa še nikdar nista imela takega orožja v rokah, sta ponosno odšla v gozd in kmalu se je začelo živahno streljanje. Po kratkem času pa se je eden izmed njih vrnil. »Kaj, mar vama je že municije zmanjkalo?« vpraša gospodar. — »Ne, municije je še dosti, ampak psos nimava več.«

DVE NOVI POSLOVALNICI

FLORJANSKA ULICA št. 5 v hiši gosp. Stenta in
ROŽNA DOLINA CESTA III št. 2 v hiši g. Pančoh

otvori I. del konzumno društvo te dni, in sicer:

Somišljenike in člane prosimo za pristop oziroma agitacijo — Z izplačevanjem dividende se prične prve dni v decembru. — NAČELSTVO.

Iz vse svoje duše

René Bazin

Poslovenil Niko Kurel

To je bilo vse. Govorile so o drugih rečeh. Zunaj je spet sijalo solnce. Gorenji del okna je bil ves sinji in topolov vrh je bil tako poln žarkov, da je bil v tem hipu podoben posrebrni čaplji, ki jo je v tem hipu gospodična Reina pritrjala na slamniki.

Deset dni kasneje drugo pismo:

»Henrietta, meni gre na bolje. Vem, da te bo veselilo. Tu ni slišati šuma mojega velikega Pariza in zrak je dober. Vsako jutro izpijem kozarec toplega mleka in nato spet zaspim. Zdi se mi, da radi zdravega prostega zraka lahko spim od devetih zvečer do sedmih zjutraj. Sprejaham se, pomislil, po parku, ki je tako lep. Res je, da me spremljajo, ker še nisem krepka dovolj. Tu imajo travnike s kravami, kostanje, ki pod njimi poseadam, in kadar se čutim močnejšo, grem do ribnika, ki je prav na koncu in ga obdaja visoko drevje. Srečujem mlada dekleta. Ne poznajo me in čisto me pozdravijo, da me razvesele. Tako vidiš, da mi gre bolje kot poprej. Če mi še moreš kaj pisati, ne piši tako drobno: utruja mi oči — — —«

Dva tedna sta potekla.

Ko je Henrietta neko jutro malce kasno šla v delavnico, je srečala pismonošo, ki je stopal po bregu.

»Gospodična Madiotjeva, pismo imam za vas.«

»Ah, prav! Dajte!«

Mislila je: »Marija mi odgovarja!« Mož ji je dal pismo in šel naprej. Pisava ni bila Marijina. Bila je podolgasta, pravilna in umerjena pisava. Henrietta je stresel strah. Prebrala je te besede, napisane v Villepinte:

Gospodična, naši mali penzionatki Mariji Schwarzovi se je nenadno obrnilo na slabše. Bojimo se in zdravnik se boji, da ne vstane več. Ubogo dete ima le še en sen: da bi videla vas. Kliče vas in nam govori o vas, kadarkoli more govoriti. Obljubila sem, da bom storila po njenem naročilu in pravkar mi je dejala: »Recite ji, da jo bom čakala, da umrem!« Če vam je mogoče, gospodična, se vendarle požurite...

Sestra Marija-Silvija.

Henrietta je jokala vso pot. Preden je stopila v delavnico, si je obrisala oči in stisnila pismo v nedrje. Tovarišicam, ki so jo vpraševale, kaj ji je, je rekla samo: »Ni mi nekaj prav!«

Sklonjena nad delo je ves dan razmišljala.

Malce pred uro, ko delavke začenjajo vstajati in se razhajati, je zapustila sobo, da govori z gospodinjo. Ko se je vrnila, so vsa dekleta opazila, da je delovodkinja vsa bleda in da ji mora biti duša silno razgibana. Sedele so še, a večina ni več delala. Nekatere so končavale s šivanjem ali z zgibanjem traka. Rjavolase, plavolase, kostanjaste glave, ki jih je obilval sij junijskega večera, katerega odsev je padal celo v delavnico, so se zakrenile druga za drugo k Henrietti, ko da jih je poklicala. In zares je šel njen pogled okrog in okrog obeh zelenih miz, ob katerih je bilo poteklo toliko dni... Poskušala si je vtisniti za vekomaj v oči sliko teh mladih deklet, ki jih ne bo več videla. Božala jim je s svojo molčečo mislijo čelo, smehljajoča se ali nežna usta. Obdajala jih je s svojimi spomini, ki so nenadoma oživel, kakor odrastla sestra, ki ji je drugi dan oditi ob roki ženinovi in ki šteje sestre, ki jo bodo pogrešale. Ali so jo vse ljubile? Kaj to ob tej zadnji uri? Delile so med sabo življenje ponižnega dela, ki se zanjo končuje. Za hip bo zaživila spet z njimi in se poslovila brez odgovora, kakor namerava. Potem pa je premagala ginjenost, ki jo je davila, in je rekla:

»Gospodična, nova sporočila imam o Mariji. Poslabšalo se ji je!«

Tedaj se je v vseh teh mladih obrazih, najsi so bili žalostni, norčavi, zaljubljeni, pokazal isti izraz usmiljenja.

»Oh,« je dejala Irma, »kako je to šlo hitro!«

»Moje starosti je,« je rekla Jeanna, ki je bila pravkar dovršila dvajseto leto.

In več jih je vprašalo hkrati:

»Kje pa je? Vedno v Villepinte? Ali močno trpi?«

»Vrnila se bo, kaj ne? Ali piše sama?«

Henrietta je odgovarjala stoje pri vratih, vsa bleda v lepi svetlobi večera in ne vedoč, komu teko njene solze: tem, ki jih bo zapustila, ali njej, ki umira tam daleč... Ko se je dekletom izvil prvi vzklík žalosti, enak, pa v različnih besedah, je nastal molk, kot se godi takrat, ko je udarec padel in ko prodira samo bolečina prav na globoko. Glas, ki je prekinil tišino, se je oglasil prav blizu Henriette. Bil je pojoči, drhteči in svetli glas Reinin, ki je rekla:

»Če hočete, gospodične, imam zamisel. Prepričana sem, da bi jo razveselilo...«

Vajenka edina jo je vprašala:

»Kaj pa?«

Druge so zrle v Reino, ki je nadaljevala:

»Napravimo ji vseskupaj klobuk, lep klobuk, ki ji ga bomo poslale!«

»A če ga ne bo mogla nositi?« je rekla mala.

Pojoč glas je odgovoril:

»Mogoče, a rekla si bo: Torej bom le ozdravela? One mislijo torej, da bom ozdravela? To ji bo za trenutek v veselje. Za bolnika je treba le malenkosti...«

»Sprejeto!« je rekla Irma. »Jaz sem za to, prav dobro je tako, gospodična Reina!«

»Jaz tudi, jaz tudi!«

»Pa nataknite naprstnike!«